Tori tõugu hobuste jõudluskatsed

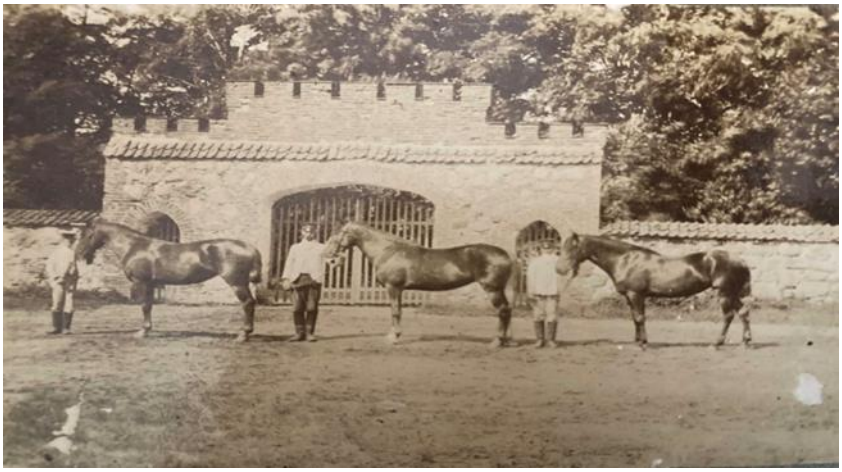

Tori hobusekasvanduse hobuste näitused u 1920. a

1951. aasta „Tori hobuste riikliku tõuraamatu“ 1. köitest võib lugeda järgmist: „Tõuraamatusse märkimisel praagiti rangelt välja hobused, kes omasid kõrivilistamist, rinnutust, südamehaigusi, künahaukamist, suguelundite haigusi, songa, mõigasluud, pätka, täiskapju, korrapäratuid hambaid, lamedaid roideid, allavajunud nimmet, nõgusat selga, nööritud kämmalt, tugevat eetsipõlvisust, nõrga kannaliigese, pehmeid või püstsõrgatseid, korrapäratut liikumisviisi (riivlemisega) ja halba iseloomu.”[1]

Samas väljaandes jätkub 1950. aastatel toimunud jõudluskontrolli täpsem kirjeldamine: kui hobune vastas kõigile nõuetele, tuli tal läbi teha kontrollkatsed traavis ja veos. Traavikatsetel pidi hobune, rakendatuna tavalise kahe sõitjaga vankri ette läbima 500meetrise vahemaa järgnevalt:

3aastane hobune 2 minuti ja 30 sekundiga;

4aastane hobune 2 minutiga.

Jõudluskatsetel tuli esimesed sada meetrit vedada koormat, mis oli 10% katsealuse hobuse kaalust, järgneval 200 meetril 15% hobuse kehakaalust, edasi moodustas koorma raskus juba 150 meetri läbimisel viiendiku hobuse kaalust ja lõpuks viimasel 50 meetril 40% kehakaalust. See vahemaa tuli läbida 5,5 minutiga.

Jõudluskatse tulemusi mõõdeti dünanomeetri abil, mis oli kinnitatud hobuse ja auto vahele.

---

1 Tori hobuste riiklik tõuraamat. 1. köide. Täkud T 1-350, TA 351-1481, TB 352-1564. Tallinn: Eesti NSV Ajalehtede-Ajakirjade Kirjastus, 1951, lk. 37

Tõrksaid ja perusid hobuseid tõuraamatusse ei märgitud, omaniku soovil võisid nad katseid teistkordselt sooritada tingimusel, et normi suurendati 5% võrra, ehk siis katsete sooritamine läks raskemaks.

Kuni 1930. aastani jaotati hobused tõuraamatusse kandmisel kolme klassi:

I klass e eliitklass: hobused „hää tüübiga" ja ilma igasuguste puudusteta, kelle mõlemad vanemad on kantud tõuraamatusse;

II klass: hobused rahuldava välimikuga, kelle mõlemad vanemad on kantud tõuraamatusse;

III klass: hobused hää välimikuga ja tüübiga, kellel tõuraamatusse on kantud vaid isa, kuna ema tõulisuse kohta puuduvad dokumentaalsed andmed.

Omaniku soovil pandi tõuraamatusse märgitud hobustele vasakule reiele märk „T".

Rööbiti tõuraamatuga olid tori tõugu hobuste kujundamisel suure tähtsusega näitused ja noorhobuste vaatlused. Aastatel 1922–1951 korraldati Eestis kokku 197 näitust, kus näidati 6446 hobust. Näitusele lasti ainult täkke ja märasid, kes olid märgitud tõuraamatusse ja esinesid näitusel esimest korda. Teistkordselt lubati näitusele tõumärasid koos varsaga ja tõutäkkusid, kes samal aastal olid paaritunud vähemalt 30 märaga või kellelt oli aastaga saadud vähemalt 25 varssa ning tõutäkkusid koos nelja tõuraamatusse märgitud järeltulijaga.

Tori hobuste jõudluskatsed 1970. aastatel, treener Vambo Tali

Meistertreener Johann Tali ja mära Huiga maksimaalveo katsel 1960. aastatel

Kaasaegsed jõudluskatsed ja nende tingimused:

Eesti raskeveo tõugu hobuste aretusprogrammis on välja toodud ka tori hobuste jõudluskatsete eeskirjad.[2] Nende järgi viiakse tänapäeval katseid läbi ühekilomeetrisel traavidistantsil, sama pikal sammudistantsil ja kombineeritud veokatsel. Noorhobuste arvestusse kuuluvad kolme- ja nelja-aastased hobused, kes läbivad vaid traavi- ja sammudistantsi. Vanemate hobuste arvestusse kuuluvad viieaastased ja vanemad hobused. Neile peetakse koondarvestust kolmevõistluses – traavidistantsi, sammudistantsi ja kombineeritud veo kokkuvõttena – ning kahevõistluses – traavi- ja sammudistantsil.

Katsed viib läbi kohtunikekogu, kuhu kuuluvad peakohtunik, rajakohtunikud, lähetaja, loomaarst.

Loomaarst kontrollib enne jõudluskatseid hobuse tervislikku seisundit. Hobusel ei tohi olla vigastusi, ta ei tohi longata, täkul peavad olema väljendunud sugupoole tunnused, korras silmad ja hambumine. Hobuseid võib katsetele tuua tallist, kus ei ole nelja nädala jooksul esinenud nakkushaigusi.

Hobuste stardijärjekorra ja kellaaja määrab kohtunikekogu vähemalt tund aega enne katsete algust. Rajal on korraga kaks hobust. Katsed viiakse läbi üldjuhul ühel päeval, traav ja samm viiakse läbi samas rakendis. Katse tulemus teadustatakse peale iga katse lõppu.

Katsetel kehtestatud reeglite rikkujaid karistatakse hoiatusega. Hoiatus antakse vale allüüri, korduvate jalavahetuste ja vale allüüriga finiši läbimise eest.

Peale kolmandat hoiatust on peakohtunikul õigus tühistada katse tulemus.

Kahe- või kolmevõistluse arvestuses selgitatakse paremusjärjestus kogutud punktide summa alusel.

2
Eesti Hobusekasvatajate Seltsi eesti raskeveohobuse kasvatajate haruseltsi poolt 04.03.2018 vastu võetud eesti raskeveo tõugu hobuste aretusprogramm:
https://pta.agri.ee/sites/default/files/documents/2021-01/eesti_raskeveo_tougu_hobune_aretusprogramm_ja_jk_kord._pdf.pdf

Tori täkk Uljas hobuste jõudluskatsel 2022. aastal (foto autor Krista Sepp)

Tori täkk Uljas vedamas kelku, mille tühikaal on 500 kg ning lisaks koorem 500 kg, sõidu- ja veokatsetel 2022. aastal (foto autor Krista Sepp)

Koostas: Agris Juhkov